

## INSOLVENČNÍ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE V OBDOBÍ 2008–2013

DOI: 10.18267/j.aop.494

**Dagmar Čámská\***

**Kislingerová, E.; Richter, T.; Smrčka, L. a kol., 2013.** Insolvenční praxe v České republice v období 2008–2013. **Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-497-1.**

Cílem knihy *Insolvenční praxe v České republice v období 2008–2013* je shrnout do jedné publikace rozličné zkušenosti a poznatky z uplatňování nového insolvenčního zákona<sup>1</sup> během prvních pěti let od nabytí jeho účinnosti. Dosud neexistovala na českém trhu žádná publikace, jejímž cílem by bylo postihnout dané téma natolik široce, tj. aby postihla insolvenční praxi z pohledu různých typů věřitelů, z pohledu různých možností řešení úpadku podnikatelských i nepodnikatelských subjektů, z pohledu nejen ekonomického, ale i právního ve vazbě na samotnou revizi insolvenčního zákona, ale i na právo trestní, v případě osobních bankrotů dokonce doplnit i pohled personálního managementu. Již v úvodu této recenze mohu konstatovat, že cíl se autorům podařilo naplnit. Důvodem, který tomu napomáhá, je jedinečné složení autorského kolektivu tvořeného akademiky doplněnými o zástupce praxe, mezi kterými můžeme nalézt insolvenční správce, ředitele firem, pracovníky bankovních institucí i právní experty. Přidanou hodnotou monografie je, že nenabízí jen deskriptci minulého a současného stavu souvisejícího s insolvenčními řízeními a úpadky firem, ale nastiňuje i východiska a cesty ke zlepšení současné situace tak, aby došlo k přírůstku pozitivních efektů pro všechny strany zúčastněné v insolvenčních řízeních.

Knihy je rozdělena do dvou částí. První, rozsahově významnější, s devíti kapitolami, se věnuje vývoji insolvenčního práva v České republice s podtitulem velká očekávání, přiměřená zklamání. Druhá část, se třemi kapitolami, se zaměřuje na mezinárodní souvislosti insolvenční praxe, protože nejsou k dispozici dostatečná srovnání se zahraničím, pokud jde o představy o průběhu insolvenčních řízení a uspořádání právních systémů v jiných zemích. Pojdme ale popořádku. Kapitola první s titulem *První roky insolvenčního zákona* nastiňuje vysoká očekávání spojená s novým insolvenčním zákonem, který měl vyřešit dlouhodobou kritiku staré právní úpravy pokládané za zdroj korupčních obtíží, a rozebírá, jak byla tato očekávání naplněna. Druhá kapitola nese název *Skutčný stav insolvenční praxe v České republice 2008–2013* a řeší problém nedostupnosti

\* ČVUT v Praze, Masarykův ústav vyšších studií (email: dagmar.camska@cvut.cz).

1 Jedná se o zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, který od 1. ledna 2008 nahradil dřívější právní úpravu v podobě zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

dat o insolvenčních řízeních – ač je často dostupný právní nebo administrativní aspekt insolvenční praxe, ekonomické souvislosti a agregovaná data chybí. Tento nedostatek řeší předkládané výsledky Výzkumu insolvence týmu Vysoké školy ekonomické v Praze. Výzkum uskutečňovaný v postupných vlnách dokládá vysoký podíl zastavených insolvenčních řízení – ať již z důvodu neprůkaznosti návrhů nebo nedostatku majetku dlužníka – a nízký průměrný výnos pro věřitele patřící do skupiny nezajištěných i zajištěných. Třetí kapitola *Reorganizace v české insolvenční praxi* se zabývá nenaplněnými očekáváními ohledně pozitivních dopadů tzv. sanačního principu, který měl umožnit zachovat provoz dlužníka a udržet zaměstnanost. Kapitola poskytuje datové podklady o počtu schválených reorganizací, reorganizačních plánů a o počtu reálně provedených reorganizací; dále diskutuje výběrovost tohoto řešení úpadku, který byl původní úpravou určen jen pro velké podnikatelské jednotky, a nastiňuje důvody, proč sanační princip nenašel takové uplatnění, jaké se předpokládalo na počátku účinnosti zákona. Kapitola čtvrtá *Osobní bankroty a zadlužení osob v letech 2008–2013* se věnuje problematice bankrotů fyzických osob nepodnikatelů, ukazuje zkušenosti s oddlužením, tj. s uplatněním sanačního způsobu řešení úpadku u občanů, a zachycuje vývoj defaultních úvěrů, úvěrových registrů a chování institucí poskytujících úvěry občanům. Pátá kapitola s titulem *Dopady zadlužení občanů na zaměstnavatele* řeší dopady extrémní zadluženosti zaměstnanců eskalující v exekuce nebo insolvenční řízení. Kapitola nastiňuje zatížení zaměstnavatele v administrativní a ekonomické rovině při výpočtu a postupech srážek ze mzdy, věnuje se ale i personálním aspektům, jako jsou ztráta motivace zaměstnanců, fluktuace, odchody do černé ekonomiky apod. Kapitola *Insolvenční prostředí z pohledu bankovního věřitele*, v pořadí již šestá, se věnuje podnikatelským i nepodnikatelským úpadkům, charakterizuje úlohu banky jako systémového, zajištěného a významného věřitele. Seznamuje nás tedy především s přístupem banky k sanaci a likvidaci podniku v rámci úpadku. Kapitola sedmá *Insolvenční řízení a trestní právo* se zabývá právním uspořádáním insolvenční a rozebírá jednotlivé druhy možných trestných činů. Insolvenční zákon je představen jako základní mimotrestní právní norma úpadkového práva – pokud tato norma nestačí, nastupuje právo trestní. Kapitola osmá, doplněná o populární název *Insolvenční zákon, verze 2.0*, naznačuje nezbytně nutné změny v insolvenčním právu, neboť po pěti letech platnosti je již možno na základě zkušeností podpořit pozitivní a potlačit negativní účinky této právní normy. Důraz je přitom kladen na zpřesňování, které má zabránit častým interpretačním nejasnostem. Kapitola devátá *Další vyhlídky insolvenčního zákona* navazuje na kapitulu předchozí a uzavírá první část publikace. Návaznost není primárně v legislativním duchu, ale v nedostatecích insolvenčního zákona z pohledu ekonomického – jak urychlit či daňově zvýhodnit vymáhání pohledávek nebo vyhlášovat úpadek subjektů dříve, než budou majetkově zcela vyprázdněny.

Druhá část monografie se zabývá mezinárodními aspekty insolvenční praxe. Kapitola desátá *Poznatky Slovenské republiky z insolvenčních řízení* poskytuje historický exkurz do vývoje slovenského právního uspořádání úpadků, když se zaměřuje na kritické oblasti, jimiž jsou transparentní výběr insolvenčního správce nebo potlačení šikanózních věřitelských návrhů na zahájení insolvenčního řízení. Kapitola jedenáctá *Přitažlivost ruského trhu* na jednu stranu zdůrazňuje atraktivitu ruského trhu a na stranu druhou uvádí specifika spojená s vymáháním dluhů. Tamní prostředí je mentálně nastaveno tak, že dluhy není nezbytně nutné splácet, a proto jsou uváděna doporučení, jak by měla česká strana při obchodování postupovat a s jakými specifiky má počítat v případě

insolvenčního řízení. Poslední, dvanáctá kapitola *České právo a právo zemí Evropské unie* představuje odlišnosti, kdy některé právní systémy jsou nastaveny více prověřitelsky a jiné více prodlužnický. Dále jsou zdůrazněny obtíže mezinárodních insolvencí a neexistence průkazných statistických srovnání týkajících se délky insolvenčních řízení nebo průměrného uspokojení věřitelů. Na závěr autoři konstatují, že česká právní norma upravující úpady není horší než zákony vyspělých evropských zemí. Poslední částí knihy je doslov, který zdůrazňuje úspěchy implementace nového úpadkového práva v České republice a upozorňuje na chyby ve výkladové praxi a špatně nastaveném podnikatelském prostředí, v němž etika, morálka a transparentnost jsou často jen prázdnými slovy.

Cílem recenzované monografie je postihnout insolvenční praxi v České republice v širokém záběru, což se autorům podařilo, a tak si publikace jistě získá svůj okruh čtenářů nejen v rámci akademických kruhů, ale i v rámci insolvenčních správců, věřitelských subjektů, a to nejen z pohledu ekonomického. Využitelnosti knihy nahrává i to, že použitý seznam literatury je přehledně uveden za každou kapitolou, čímž podněcuje k dalšímu studiu i čtenáře zajímaví se jen o úzkou výseč dané problematiky. Seznamy literatury za každou kapitolou mohou naznačovat izolovanost jednotlivých částí textu, které spolu zdánlivě nesouvisí. V případě této knihy je ovšem opak pravdou, neboť její texty spojuje jednotící komentář a odkazy na kapitoly, kde je daná věc řešena konkrétněji nebo z jiného úhlu.

Kritizovat však lze překvapivě krátký rozsah publikace. Autoři se věnují specializovanému výřezovému tématu, ovšem pojmají ho velmi zešířena. Nic zásadního neopomíjejí, širokost záběru byla ostatně jejich cílem, vede to ovšem k tomu, že text je často informačně příliš zhuštěn a celou problematiku úpadkového práva a praxe tak může v očích méně zainteresovaných čtenářů mylně zjednodušovat. Otázka problematika to ovšem jednoduchá není. Rozhodně je v ní mnoho dalšího ke zkoumání, diskusím a polemice. Doufáme tedy, že se autorský tým, třeba i v pozměněném složení, sejde v blízké budoucnosti znovu a představí nám novou publikaci zaměřenou na úpadkové právo a jeho reálné dopady na ekonomický systém České republiky.